

SPILLUM DAMPSAG & HØVLERI

DOKUMENTASJONSVEDLEGG

Dokumentasjon til fredning etter kulturminneloven §§ 15 og 19 jf. § 22 Kulturminne ID: 241447- (1-21)

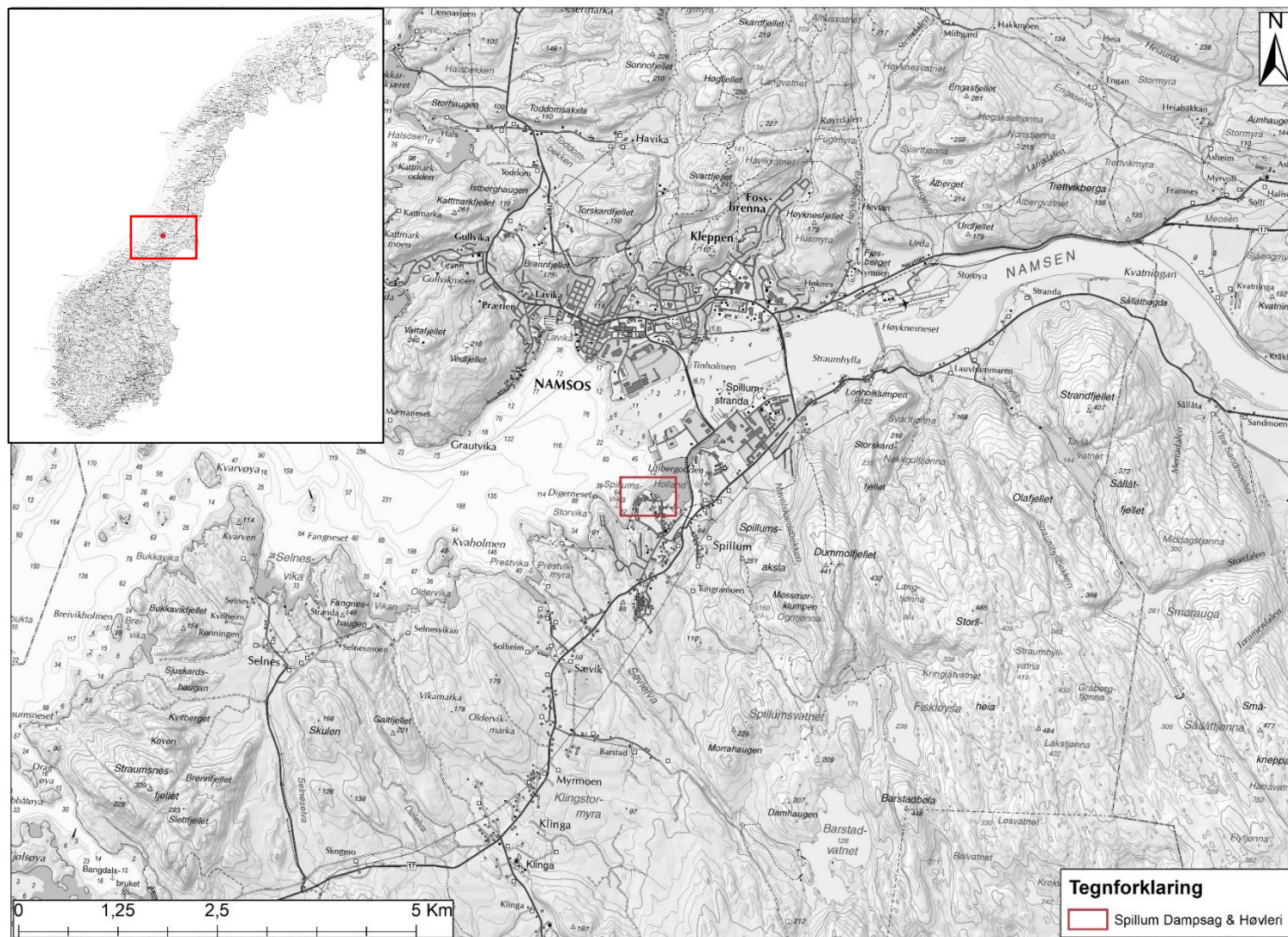
Riksantikvaren, 2020

INNHOLDSFORTEGNELSE

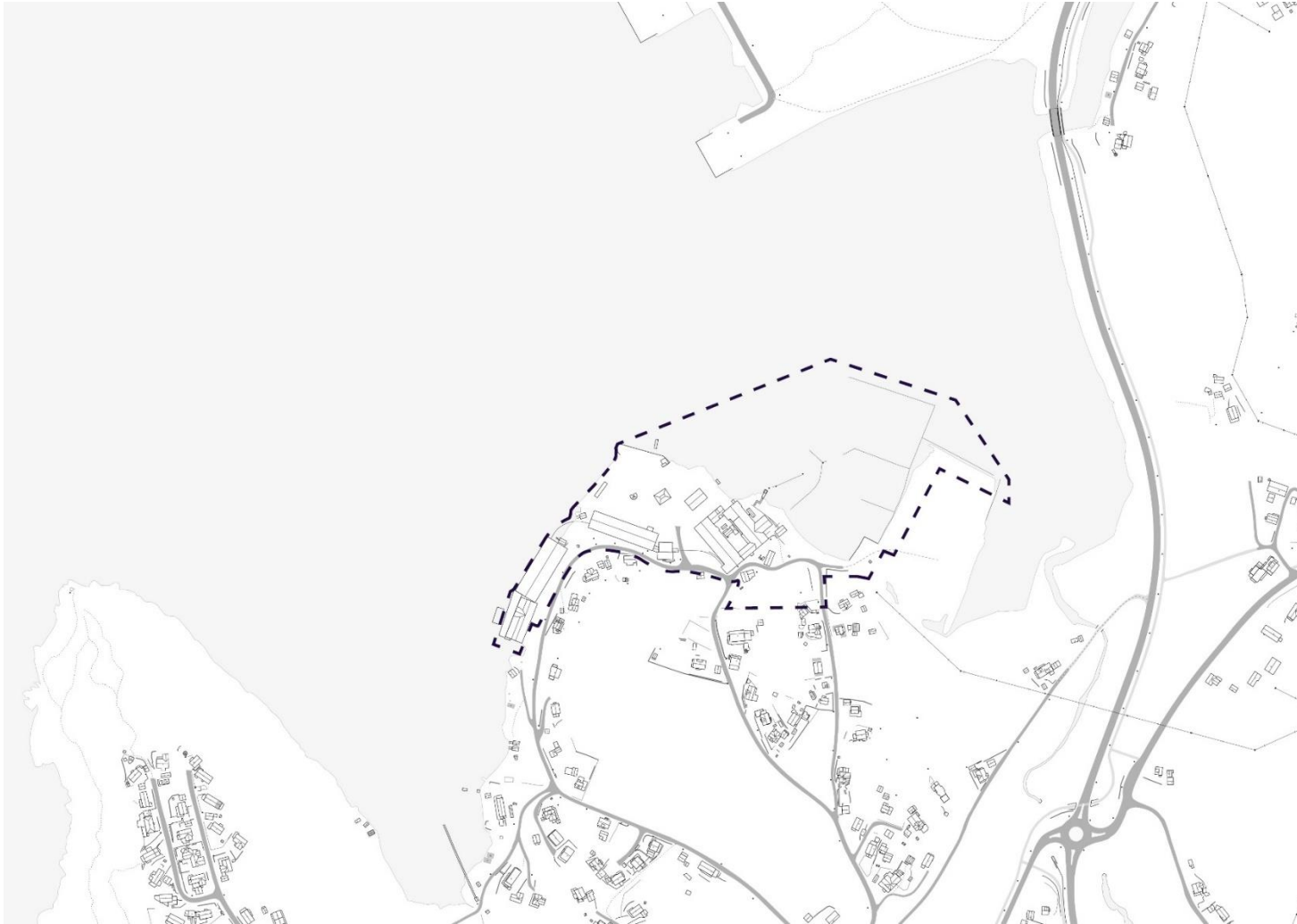
Beliggenhet.....	3
Spillum Dampsag &Høvleri.....	5
Beskrivelse.....	5
Historikk	5
Produksjon og marked	6
omfang av fredningen	7
Enkeltminnene	8
Trallebanen, kulturminneID 241447-18	8
Saghus, KulturminneID 241447-2.....	12
Tørka, KulturminneID 241447-1.....	20
Tømmerbommen, KulturminneID 241447-16.....	23
Tømmerutslipp, kulturminneID 241447-20.....	25
Wirebua, kulturminneID 241447-13	27
Kjerraten, kulturminneID 241447-17	28
Fyrhus med pipe, kulturminneID 241447-6	30
Maskinhus, kulturminneID 241447-5	34
Filbu, kulturminneID 241447-3	36
Smie og mekanisk verksted, kulturminneID 241447-7.....	38
Snedkeriet, kulturminneid 241447-15	42
Kirka, kulturminneID 241447-4	44

Paraplyen, kulturminneID 241447-9	46
Naustet, kulturminneid 241447-10	49
Pakklager/materiallager, kulturminneID 241447-11.....	53
Utskipningslager, kulturminneID 241447-12.....	56
Kontorbygget, kulturminneID 241447-14.....	63
Arboret, kulturminneID 241447-21	73

BELIGGENHET

Figur 1 Beliggenhet

Situasjonskart 1:5000

SPILLUM DAMPSAG & HØVLERI

BESKRIVELSE

Spillum Dampsag & Høvleri representerer norsk trelast- og sagbruksindustri fra siste del av 1800-tallet og store deler av 1900-tallet. Norsk Sagbrukmuseum ble grunnlagt for å formidle det tekniske- og industrielle kulturminnet i 1989, etter initiativ fra Norsk Teknisk Museum og Miljøverndepartementet. Utgangspunktet var det da nedlagte Spillumbruket (tidligere Spillum Dampsag & Høvleri).

Anlegget ligger ved tettstedet Spillum, lokalisert ved utløpet til elva Namsen som renner gjennom Namdalen i Namsos kommune i Trøndelag. Namdalens skogressurser dannet grunnlaget for trelastvirksomheten i området. Spillum Dampsag & Høvleri ble grunnlagt i 1884 og var i drift frem til 1986. Dagens anlegg er et fabrikkmiljø sammensatt av en større fabrikkbygning med flere produksjonstrinn, en trallebane og omkringliggende bygninger med støtte- og sosiale funksjoner. Elementer som inngår i fredningen strekker seg tidsmessig fra oppstart av anlegget i 1884 til nedleggelsen i 1986.

I forbindelse med etablering av museet ble deler av bygningene revet som følge av dårlig tilstand og et ønske om å konsentrere ressurser til istandsetting på de best bevarte og mest sentrale kulturminnene.

Anleggets grunnflate er på over 8200 kvadratmeter og det samlede bruttoarealet er på omtrent 10 500 kvadratmeter. Foruten bygninger er det også andre installasjoner som tømmerbommen, med en lengde på 900 meter, trallebanen på 870 meter, industripipen og utskipningskai samt et grøntanlegg.

HISTORIKK

Spillum Dampsag & Høvleri ble etablert i 1884 av Peter Torkilsen i samarbeid med lokale skogeiere. I perioden var det namdalske skogbruket preget av teknologisk og økonomisk utvikling.

Spillum var et middels stort bruk med sirkelsag og høvel. I 1885 var det ett av landets 102 dampsager og 93 høvlerier. Treforedling hadde i århundrer vært en av Norges viktigste næringer, den var imidlertid avhengig av vannkraft. Liberaliseringen med bortfall av sagprivilegiene og teknologisk utvikling bidro til at man ikke lenger var avhengig av vannfall, vannføring og årstider. Dette ledet til rask vekst i næringen i siste halvdel av 1800- tallet.

Spillum var vellykket fra første stund. Sagbruket var det første nord for Trondheim med egen høvel. Det ga bedriften en markedsfordel. Maskinene på sagbruket ble drevet med dampkraft, og den første dampmaskina hadde kun 10 hestekrefter. Av den grunn var det ikke mulig å benytte høvel og sag samtidig, og produksjonen ble holdt i gang ved bruk av nattskift. I 1892 ble en ny og kraftigere dampmaskin anskaffet, og bruken av nattskift kunne opphøre.

Foruten trelast hadde Spillum en relativt stor produksjon av ferdighus frem til 1920-tallet. Bruksbestyreren tegnet og beregnet ferdighusene selv, og produksjonen spant fra rorbuer til villaer og skolestuer. Det ble også blant annet produsert store mengder fiskekasser for eksport.

I 1894 brant det på sagbruket. Et uhell i forbindelse med påfylling av ei parafinlampe var årsaken til at saghuset med maskiner og deler av kaianlegget med opptil 300 favner bjørkeved gikk tapt. Fralandsvind sørget for at ikke mer gikk tapt. Sagbruket ble raskt gjenreist grunnet full

verdiforsikring, og var i drift med utvidet kapasitet allerede 5 måneder senere.

Fra 1920-tallet fikk bedriften økonomiske vansker og driften måtte innstilles i 1933, men kom i gang igjen under nye eiere. Den ordinære driften ved anlegget holdt frem til 1986.

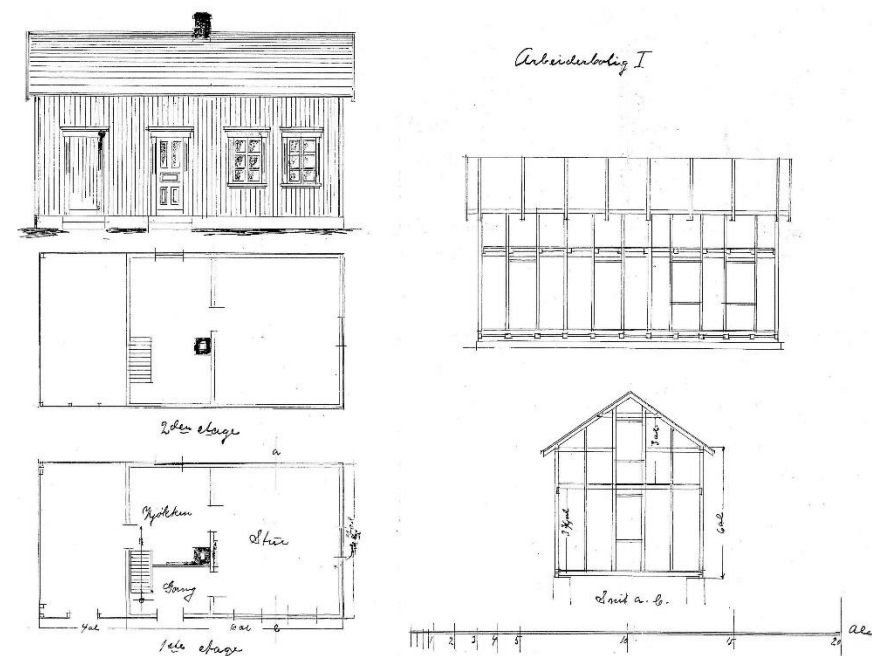
Driften ved Spillum ble i liten grad modernisert slik at mye av anlegget ved nedleggelsen ville vært gjenkjennelig for tidligere tiders sagbruksarbeidere.

Ved nedleggelsen var kulturminneverdiene ved anlegget kjent, blant annet gjennom arbeidet til Norsk Teknisk Museum og Kulturrådet. Anlegget er omtalt i Riksantikvarens verneplan for tekniske og industrielle kulturminner fra 1994 og har siden vært endel av Riksantikvarens bevaringsprogram for tekniske og industrielle kulturminner.

PRODUKSJON OG MARKED

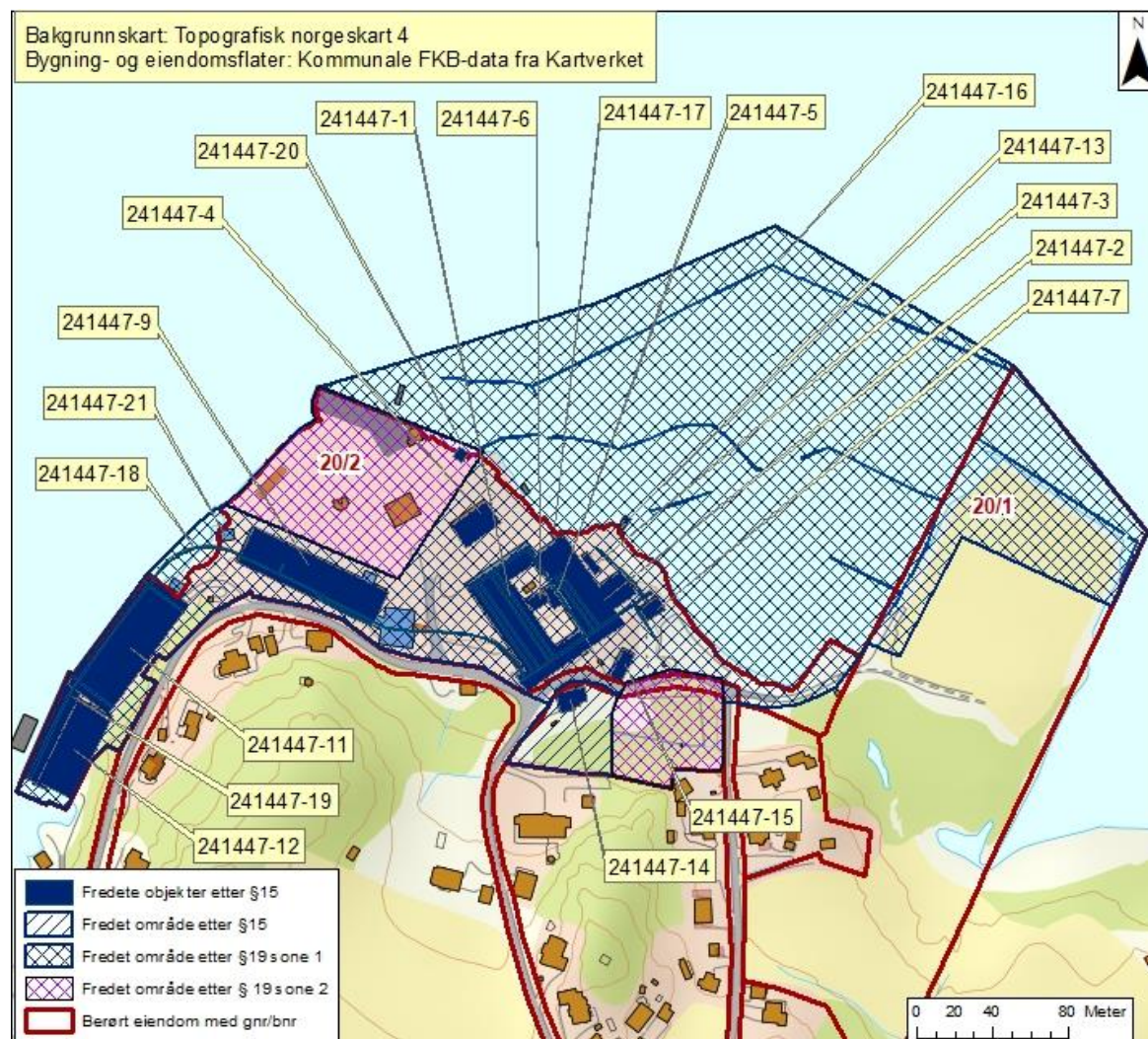
I første driftsfase ble det produsert varer som listverk, panel og skurlast, men også trevareprodukter som fiskekasser, vindusinnramminger, trapper, dører og møbler. Sagbruket var tidlig ute med produksjon av ferdighus, og skal ha vært den fjerde største ferdighusprodusenten i Norge etter M.Thams & Co. i Orkanger, Jacob Digre i Trondheim og Strømmen Trævarefabrik. Torkilsen sto selv for utarbeidelsen av tre typetegninger, arbeiderbolig I, II og III, men det ble også produsert hus på bestilling. Det

første ferdighuset skal ha blitt levert sommeren 1885. Sagbruket spesialiserte seg på skolestuer som i hovedsak ble solgt nordover i landet.

Ferdighus som ble produsert på Spillum

OMFANG AV FREDNINGEN

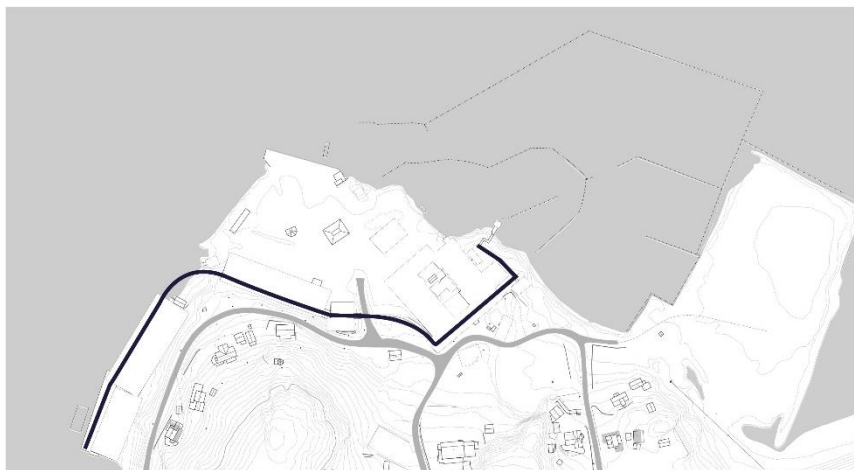
ENKELTMINNENE

TRALLEBANEN, KULTURMINNEID 241447-18

870 meter lang	Byggemetode	Byggeår ca. 1885
----------------	-------------	------------------

Omfang: Hele lengden trallebane. 14 trevogner, 22 stålvogner, 8 traversvogner, 1 vogn for høvelmaskin, 1 roteringsskive

Funksjon: Transport av materialer

Figur 2 Trallebane på kaianlegg Foto: RA

Beskrivelse

Trallebanen forbinder hele produksjonslinjen ved Spillum Dampsag & Høvleri. Trallebanen går mellom – og gjennom – saghuset, tørka, kinoen, paraplyen, pakklageret og hele veien til utskipingskaia.

Trallebanen ble bygget opp i 1885 og er blitt konstruert på flere måter. Hovedsakelig består den av bukker som enten står direkte på bakken eller på betongkar. Over bukkene ligger det langsgående dragere. Dragerne danner fundament for bjelkene som igjen holder gulvet samt skinnegangene på plass.

Å kunne transportere store mengder materialer, raskt og effektivt, har vært essensielt for å kunne drive et effektivt sagbruk. Trallebanene ble benyttet til å

transportere skurlast til tørking ute eller inne, og til dimensjonering etter at de var ferdig tørket. Deretter ble trallebanene benyttet til å transportere de ferdige materialene til de forskjellige materiallagrene.

Trallebanene har vært endret og vedlikeholdt opp gjennom årene og nøyaktig alder på alle bestanddelene er usikker.

Trallebanen, 241447-18 Christina Ljoså, Riksantikvaren

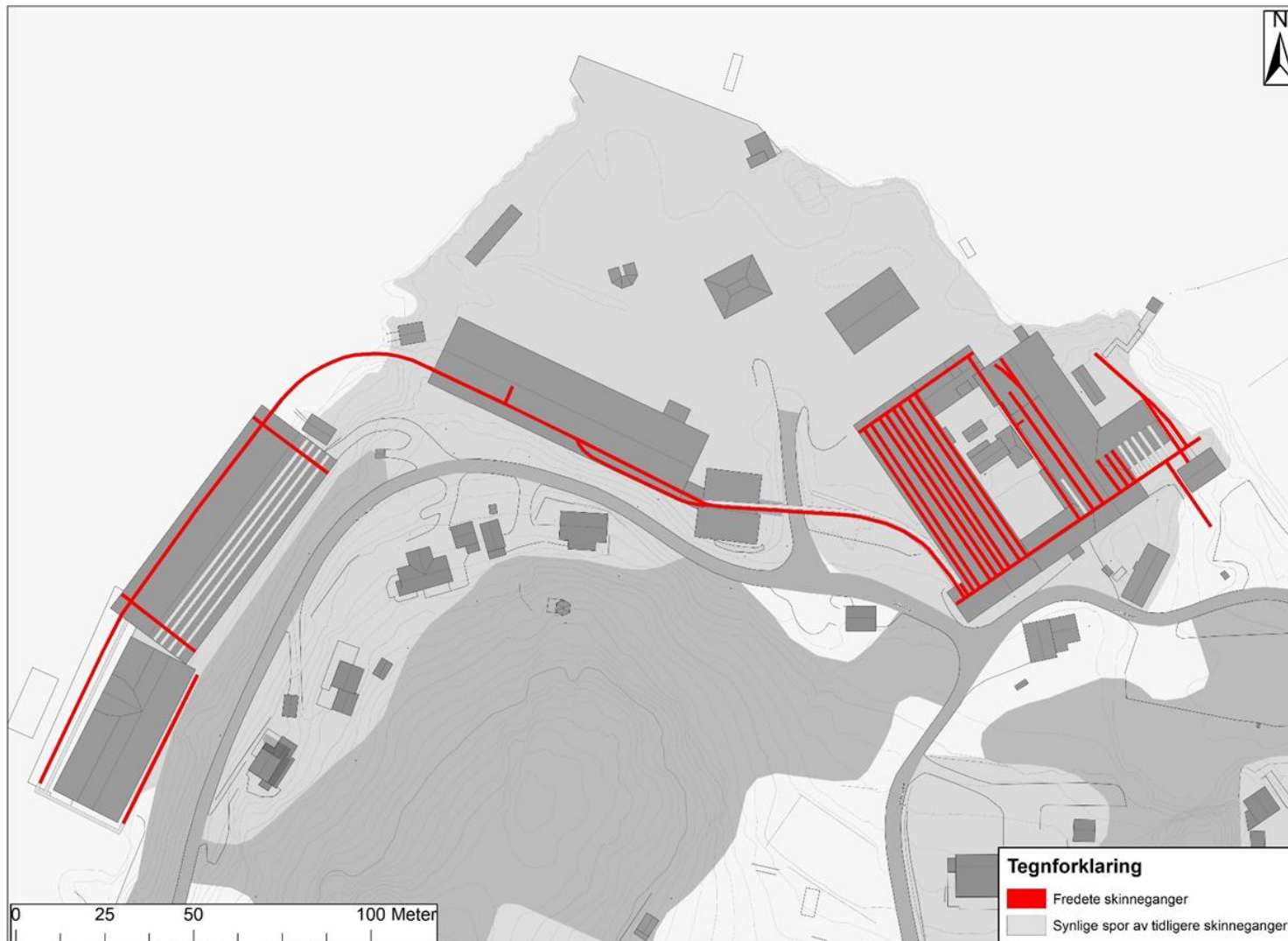

Trallebanen, 241447-18 Christina Ljoså, Riksantikvaren

Trallebanen, 241447-18 Christina Ljoså, Riksantikvaren

SAGHUS, KULTURMINNEID 241447-2

32 x 20 meter. 640 m2	Byggemetode Bindingsverk med stående panel	Byggeår: ca. 1894-95
Omfang: Eksteriør, interiør og fast inventar		
Funksjon: Saghus med skursorteringsanlegg, transportgangdel av produksjonslinje		

Beskrivelse

Saghuset ble oppført i 1894-95 av Peter Torkilsen som en del av en komplett produksjonslinje i årene 1894-1986. Saghuset består av en hovedetasje, en kjelleretasje og en loftetasje. Bygningsstrukturen kan beskrives som et saghus med skursorteringsanlegg som går i vinkel, med største lengde på 45

meter, og en tverrbygning på 10 meter. Utvendig er saghuset bare synlig fra øst.

Bygningen er fra 1895. Den har delvis fått nytt panel og nye vinduer likner de som var der tidligere, men har dobbelglass. De siste årene bruket var i drift ble sagbygningen varmet opp. Det ble derfor også lagt en himling under takkonstruksjonen. Store deler av himlingen var tidligere grønnmalt, men malingen er slitt bort.

Produksjonslinjene i saghuset er fra moderniseringen av sagbruket på 1930- og 1940-tallet. Den har omtrent samme utforming som den eldre produksjonslinja.

Hovedetasjen

I hovedetasjen ligger sorteringsanlegget, transportgangen mellom tørka og sorteringsanlegget, tørka, høvleriet og saghuset. To rammesager inngår i en komplett produksjonslinje sammen med kjerratt, transportbånd og bordkanter. I tillegg står det to tørrklyvere benyttet til dimensjonering av tørket skurlast, høvel og trallebanen som forbinder disse.

Takkonstruksjonen bæres av søyler langs veggene, uten å understøttes inne i bygningen. For å oppnå nok styrke i bærekonstruksjonen er det benyttet Rotknær til skråavstivning under hver ende av hoveddragerne. Emnene til rotkne blir hugget ut av stamme og rot i ett stykke.

Sorteringsanlegget

Det første saghuset fra 1884 brant ned i november 1894. Det nye saghuset ble senere forlenget mot sørøst i forbindelse med at tørkebygget ble reist rundt 1950. Mot nordøst ligger et tilbygg som inneholder et sorteringsanlegg, der halvparten av dette ble reist i første halvdel av 1950-tallet. Sorteringsanlegget var omtrent dobbelt så stort som det er i dag, men deler ble revet på 1990-tallet. I dag står den eldste delen igjen.

Arbeidet ved sorteringsanlegget foregikk manuelt. Dimensjoneringen ble forenklet ved at tømmeret ble forhåndssortert. Sorteringen var derfor i hovedsak kvalitetssortering. Etter at bruket fikk tørkeanlegg foregikk også strøleggingen der. Tidligere ble det gjort ute på bordtomtene. De forskjellige kvalitetene ble lagt på skinnegående traller.

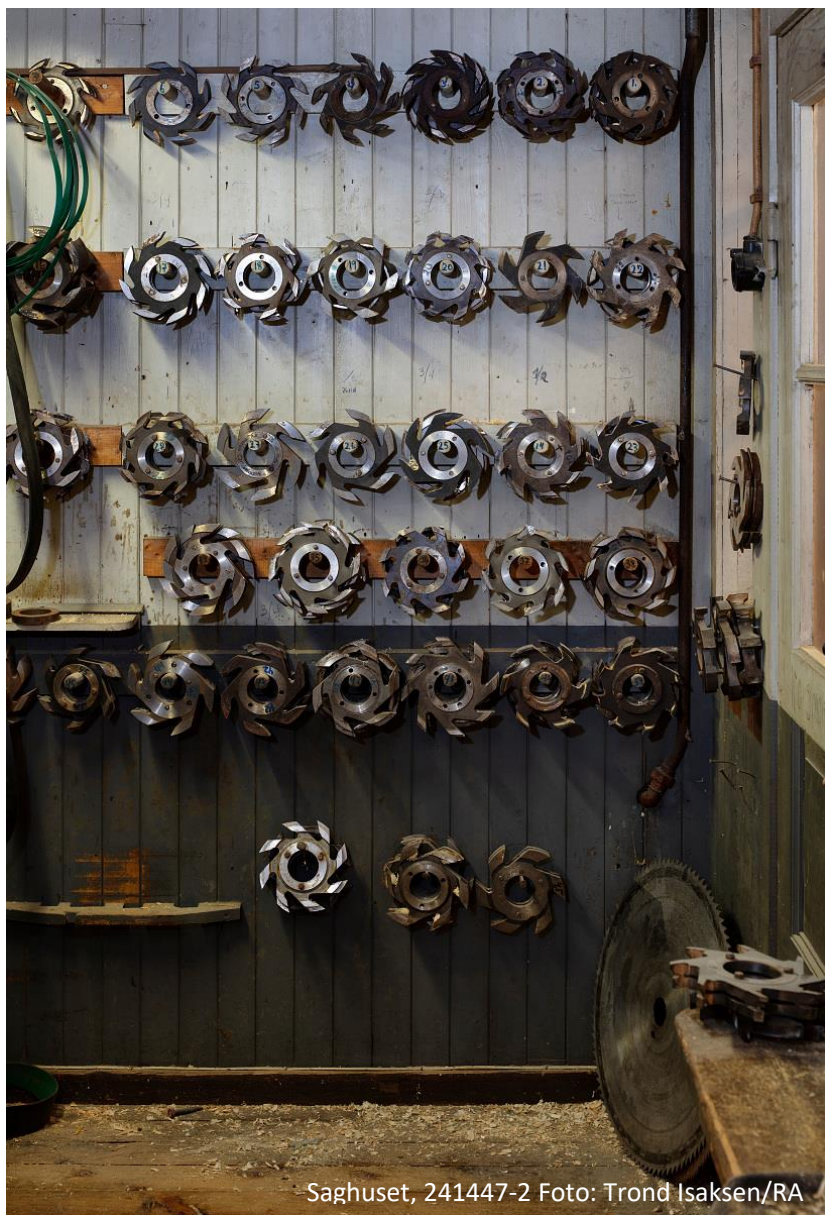
Loftet

Loftet over sagbygningen er fra den siste driftsfasen. Loftet er i hovedsak tomt foruten en skrupresse. Dekket er en lettere konstruksjon, kun beregnet for å bære isolasjonsmaterialet

Underetasjen

Underetasjen i nordvestre del av sagbruket inneholder fundament for høvel, kjerrat og rammesager samt nedre del av rammesagene. I kjellerens nordvestre ende har det tidligere vært et stavskjæreri, som produserte staver til fiskekasser og annen emballasje. Maskinene i produksjonslinjen drives i dag av elektromotorer. Tidligere var det reimdrift, og deler av reimer, hjul og akslinger er bevart. Akslingen, som overførte kraft fra dampmaskinen, går fra maskinhuset og inn i saghuset, men har på et tidspunkt blitt kappet.

Drivanordningene for rammesagene, høvelmaskinen, kantverk og transportører er plassert i etasjen under saggulvet. Det er et arrangement som er felles for alle slike bruk.

Saghuset, 241447-2 Foto: Trond Isaksen/RA

Saghuset, 241447-2 Foto: Trond Isaksen/RA

Saghuset, 241447-2 Foto: Trond Isaksen/RA

Saghuset, 241447-2 Foto: Trond Isaksen/RA

1 Kjerraten	6 Tørking
2 Rammesagene	7 Tørreklyvene
3 Produksjon av kassebord	8 Høvelen
4 Flissilo og pipe	9 Skurlast til ferdighus
5 Fyrkjel og dampmaskin	

Saghuset, 241447-2 Foto: CHRLO/RA

Saghuset, 241447-2 Foto: Trond Isaksen/RA

Saghus, 241447-2 Foto: HENTAU/RA

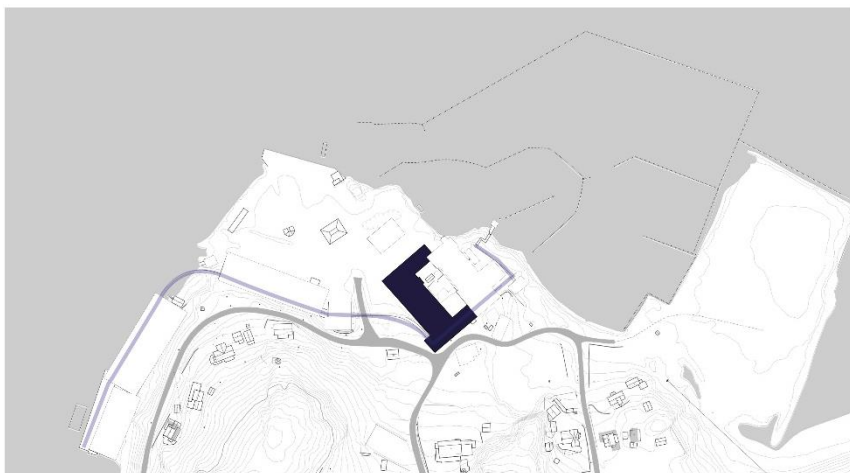
Saghus, 241447-2 Foto: HENTAU/RA

TØRKA, KULTURMINNEID 241447-1

64mx25m. 1341m ²	Tungt bindingsverk	Byggeår: ca. 1894-95
-----------------------------	--------------------	----------------------

Omfang: eksteriør og interiør

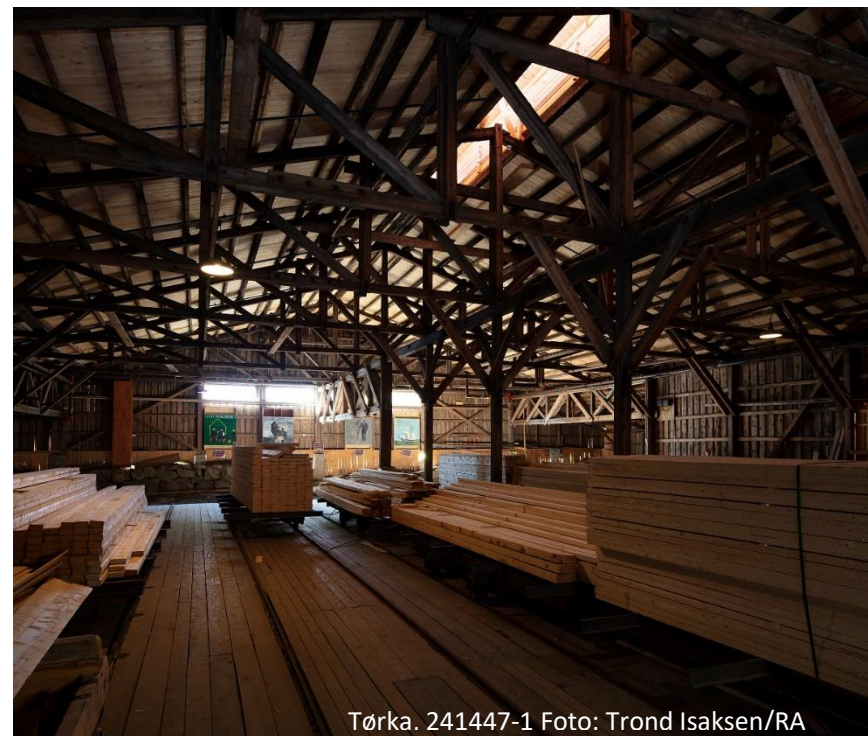
Funksjon: Tørking av trevirke

Beskrivelse

Trelastlageret og tørka er en del av sagbygningen. Tørka er 64 meter lang og 25 meter bred, med bare en søylerekke på midten. Tørkebygget består av et hovedbygg og to sidefløyer som binder bygget sammen med det eldre saghuset (241447-2). Bygningen består av en hovedetasje, en loftetasje og en kjeller. Det er trallebaner gjennom hele bygningen. To tørkekammere er plassert midt i bygningen. Portene som tilhørte kamrene, er fjernet.

Tørkebygget ble oppført i 1949-1950. Skurlasten ble tørket ved hjelp av damp i tørketunnelen, før den ble satt ut i tørkebyggets nordvestre ende for avrenning. Trallebanen går igjennom tørkebygget og inn til sag/høvel for dimensjonering og justering av trevirke.

Tørka. 241447-1 Foto: Trond Isaksen/RA

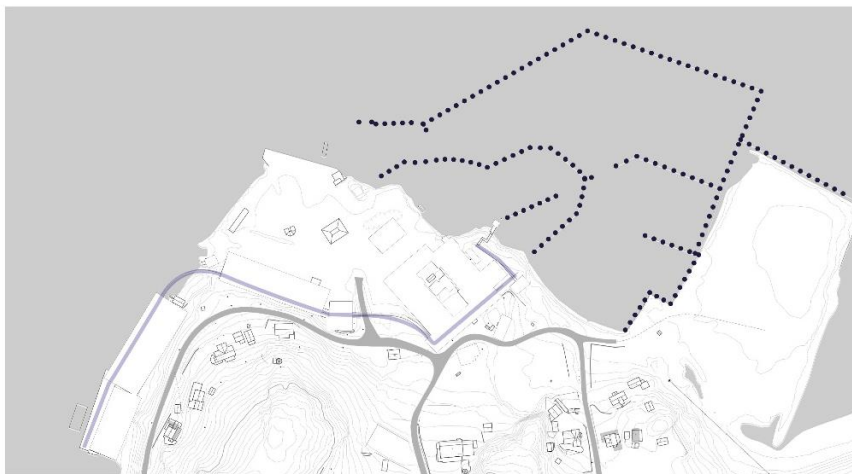
Tørka, 241447-1 Foto: HENTAU/RA

TØMMERBOMMEN, KULTURMINNEID 241447-16

886 meter lang	Byggemetode Pæler drevet ned i sjøbunn	Antatt 1884
----------------	---	-------------

Omfang: Består av omtrent 4770 pæler. Pælenes lengde er 6-6,5 meter og de stikker opp ca 2 meter over normalt høyvann. Pælene har i toppen en diameter på 15-20 centimeter. Tømmerbommen har en ytre og en indre del.

Funksjon: Tømmerbommen er en innhegning for fløtetømmer og ble brukt som sorteringsanlegg til alt virke, også det som ikke kom sjøveien.

Beskrivelse

I den ytre ble "soppene" slept inn til sagbruket. Deretter ble de løst opp og tatt inn i den indre delen av bommen. Her er det i den sørøstlige delen to

celler. Tømmer over 5" ble lagt i den ene og tømmer under 5" i den andre. Sorteringen foregikk med klaver fra ei bru over åpningen mellom den indre og ytre tømmerbommen. Etter denne grovsorteringen ble tømmeret forflyttet til den indre bommens nordvestre del. Her ble det igjen sortert etter dimensjon, og lagt i lenser. Sorteringen foregikk på samme måte, av arbeidsfolk med klaver og tømmerhaker på ei bru i en åpning i bommen. Denne åpningen lå like nedenfor Wirebua. Når innerste lense var full ble denne dratt sammen rundt kjerraten, og stokk etter stokk tatt opp og inn til saga med denne. Formålet med tidligsorteringen var å kunne kjøre saga lengst mulig uten justeringer.

Mellom de to delene i den innerste delen av tømmerbommen, og mellom ytre bom og den nordvestlige delen av indre bom går en spunsvegg. Denne spunsveggs funksjon er å holde på vannet inne i denne delen av bommen uavhengig av tidevannet. Dermed kan man operere denne delen av bommen hele døgnet. Strømdannere montert ved wirebua forårsaket bevegelser i vannet, og forhindret isdannelse om vinteren. Dermed kunne den indre delen av tømmerbommen benyttes året gjennom.

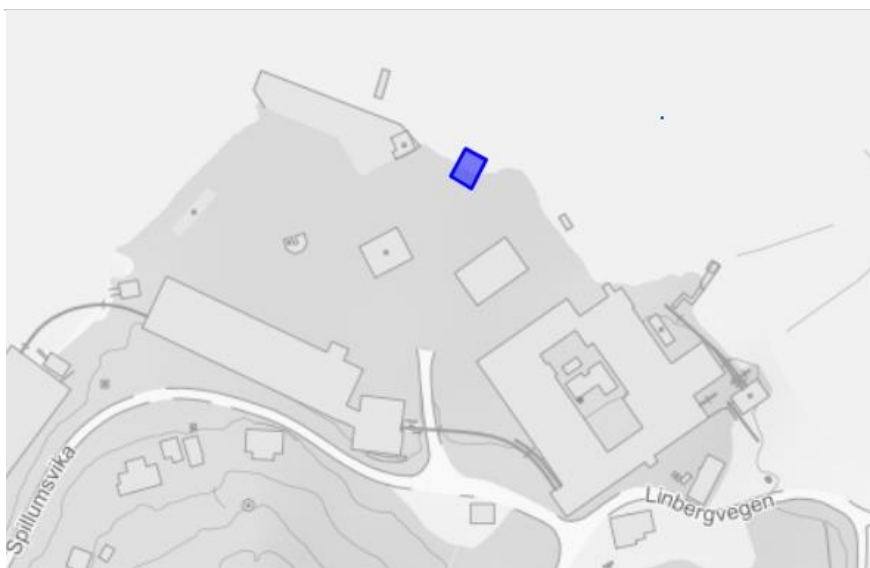
Tømmerbommen, 241447-16 Foto: Christina Ljosåk/RA

TØMMERUTSLIPP, KULTURMINNEID 241447-20

Byggemetode armert betong og tømmer med beskyttelse i plast	Etter 1960
---	------------

Omfang: hele konstruksjonen

Funksjon: Tømmerutslipp, sklie for dumping av tømmer fra bil til vann.

Beskrivelse

Tømmerutslippet er en enkel konstruksjon bestående av tre frittstående murer i armert betong i ulik høyde med tverrstilte tømmerstokker montert på murkronen som gjør det mulig å velte stokker fra lastebilplan og ned i Tømmerbommen. Innretningen viser overgangen i skogbruksnæringen fra

fløting til transport på vei og hvordan det eldre sagbruket enkelt tilpasset endret transport inn i allerede eksisterende produksjonslinje.

TØMMERUTSLIPP, 241447-20 Foto: Trond Isaksen/RA

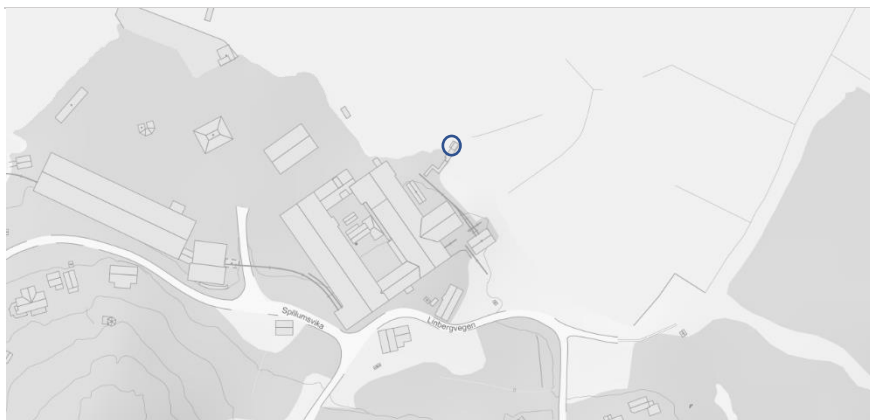
TØMMERUTSLIPP, 241447-20 Foto: HENTAU/RA

WIREBUA, KULTURMINNEID 241447-13

Byggeår: antatt 1970

Omfang: eksteriør

Funksjon: Bu for lagring av wire fra «soppene» som var bunter med tømmer

Beskrivelse

Mindre bu med stående kledning og pulttak, tekket med papp. Bua ble benyttet til lagring av wire fra tømmerbommer som var tatt inn i tømmerbommen. I tilknytning til bua var det strømningsanlegg for å motvirke isdannelse. Wirebua ble istandsatt i 2012 i forbindelse med skade og ble i den sammenheng plassert høyere enn den opprinnelige stod som et forebyggende tiltak mot skade.

/ Wirebua, 241447-13 Christina Ljosåk/RA

KJERRATEN, KULTURMINNEID 241447-17

Byggeår: 1920

Omfang: hele kjerraten inne/ute

Funksjon: Anordning for transportering av tømmer fra tømmerbom og inn i saghuset frem til første sag.

Beskrivelse

Dagens kjerrat ble tegnet av Ole Schiefloe. Antageligvis har det vært kjerrat på Spillum Dampsag & Høvleri siden starten. Opprinnelig strakk kjerraten seg lenger ut og ned i vannet. Bunter med tømmer ble dratt opp av vannet og løst opp inne i saghuset, før enkeltstokker ble trillet ned på stokkvogna

og saget. I forbindelse med moderniseringen etter andre verdenskrig ble kjerraten forkortet. Da ble en ny kjerrat montert som dro stakkene på land nord for saghuset. Fra den nye kjerraten gikk stakkene i en barkingsmaskin, før de ble trillet ned på den eldre kjerraten. Derfra ble tømmeret tatt inn i saghuset. (I dag er både barkingsmaskinen og den nyeste kjerraten fjernet.)

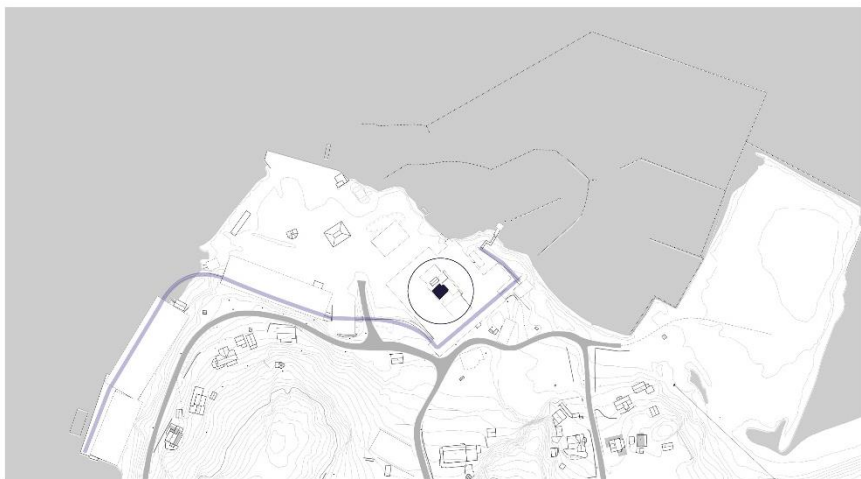
Kjerraten, 241447-17 Foto: HENTAU/RA

Kjerraten, 241447-17 Foto: UIG/RA

FYRHUS MED PIPE, KULTURMINNEID 241447-6

710 x 940. 63 m ²	Teglsteinsmurt	Byggeår: Ukjent
Omfang: eksteriør og interiør		
Funksjon: Den lille kjelen er bygget for å brenne overskudd av flis og høvelspon, siden det tar mindre plass å deponere aske enn sagflis/høvelspon. Den store kjelen hører til dampmaskinen. Damp fra denne kjelen ble etter elektrifiseringen benyttet til dampeskurene i Tørka.		

Beskrivelse

Fyrhuset er en mursteinbygning. Utvendig er den øverste delen dekket med Eternitt. Taket er også av eternitt.

Bygget er antatt oppført samtidig med maskinhuset 1885.

Fyrhuset er bygget sammen med maskinhuset, og inneholder to fyrrom (et stort og et mindre) med separate fyrganger. Pipen har variert i høyde, dagens pipe er rundt 20 meter høy.

Fyrhus med pipe, 241447-6 Foto: HENTAU/RA

Fyrhus med pipe, 241447-6 Foto: Christina Ljosåk/RA

Fyrhus med pipe, 241447-6 Foto: ALO/RA

Fyrhus med pipe, 241447-6 Foto: ALO/RA

Fyrhus med pipe, 241447-6 Foto: ALO/RA

MASKINHUS, KULTURMINNEID 241447-5

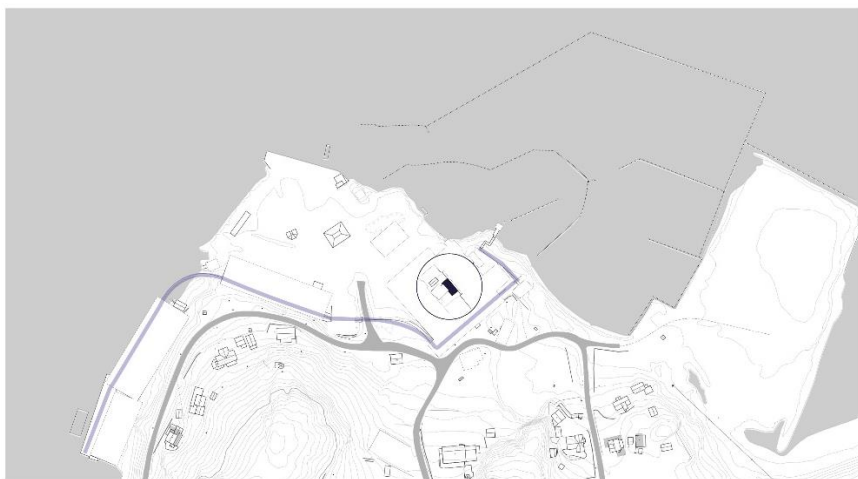
58m²

Teglsteinsmurt

Byggeår: Ukjent

Omfang: Eksteriør og interiør

Funksjon: Dampmaskinen gikk i dette rommet

Beskrivelse

Maskinhuset er en liten bygning i pusset teglstein som rommer sagbrukets dampmaskin. Fasaden består av flere lag teglstein og betong, med endevegger ikledd tre fra raft til møne. Maskinhuset henger sammen med fyrhuset (241447-6) og ble trolig oppført mellom 1880- og 1920-tallet. Spillum Dampsag & Høvleris første dampmaskin ble levert i 1884 eller 1885, og i 1892 ble den byttet ut med en ny. Det antas at teglbygningen med dampmaskin overlevde brannen i 1894. Siste dampmaskin ble anskaffet på

1920-tallet, og ble senere fjernet under moderniseringen på 1940-tallet, kun svinghjulet er bevart. Dagens dampmaskin stammer fra Kirkholmen og ble anskaffet som museumsobjekt på 1990-tallet, og inngår ikke i fredningen.

Maskinhus, 241447-5 Foto: ALO/RA

Maskinhus, 241447-5 Foto: HENTAU/RA

Maskinhus, 241447-5 Foto: Trond Isaksen/RA

FILBU, KULTURMINNEID 241447-3

326x1117. 36 m2

Bindingsverk

Byggeår: ca. 1950

Omfang: eksteriør og interiør

Funksjon: Bygg for oppbevaring og sliping/retting av sagblad

Beskrivelse

Filbua huset maskiner til sliping og oppbevaring av sagblad. Bua inneholder maskiner og verktøy for oppsetting av sagblad til både ramme- og sirkelsag.

Filbu241447-3 Foto: Christina Ljosåk /RA

Filbu241447-3 Foto: Christina Ljosåk /RA

SMIE OG MEKANISK VERKSTED, KULTURMINNEID 241447-7

81 m²

Bindingsverk

Byggeår: 1930-tallet

Omfang: eksteriør og interiør

Funksjon: Opprinnelig ble smia brukt til mange slags arbeider ved sagbruket. Det kunne være alt fra å produsere bindhaker, tømmermerker/økser eller utføre vedlikehold av utstyr.

Beskrivelse

I byggets nordøstlige del ligger sagbrukets smie med esse og arbeidsbenker. I byggets sørvestlige del ligger sagbrukets mekaniske verksted. Oppføringstid uvisst, men antakeligvis 1930-tallet. Bygget har tidligere strakt seg lengre mot nordvest, men er i dag noe forkortet.

Smie og mekanisk verksted, 241447-7 Foto: ALO/RA

Smie og mekanisk verksted, 241447-7 Foto: ALO/RA

Smie og mekanisk verksted, 241447-7 Foto: HENTAU/RA

Smie og mekanisk verksted, 241447-7 Foto: ChrLjo/RA

Smie og mekanisk verksted, 241447-7 Foto: ChrLjo/RA

Smie og mekanisk verksted, 241447-7 Foto: ChrLjo/RA

Smie og mekanisk verksted, 241447-7 Foto: ChrLjo/RA

SNEDKERIET, KULTURMINNEID 241447-15

680 x 1670. 114 m ²	Laftet	Byggeår: 1885.
--------------------------------	--------	----------------

Omfang: eksteriør

Funksjon: Snedkeriet var opprinnelig sagbruksanleggets snekkerverksted.

Etter 1948 ble det betydelig modernisert i 1948, og benyttet som spisebrakke for sagbrukets ansatte, en funksjon det hadde fram til nedleggelsen i 1986. I forbindelse med moderniseringen av bygget ble snekkerverkstedets oppgaver flyttet til kjelleretasjen i Tørka (241447-1).

Beskrivelse

Bygget har saltak, tekket med skifer, stående kledning. Deler av grunnmur utført i betong, antatt påbygg i forbindelse med modernisering 1948.

Snedkeriet, 241447-15 Foto:ALO/RA

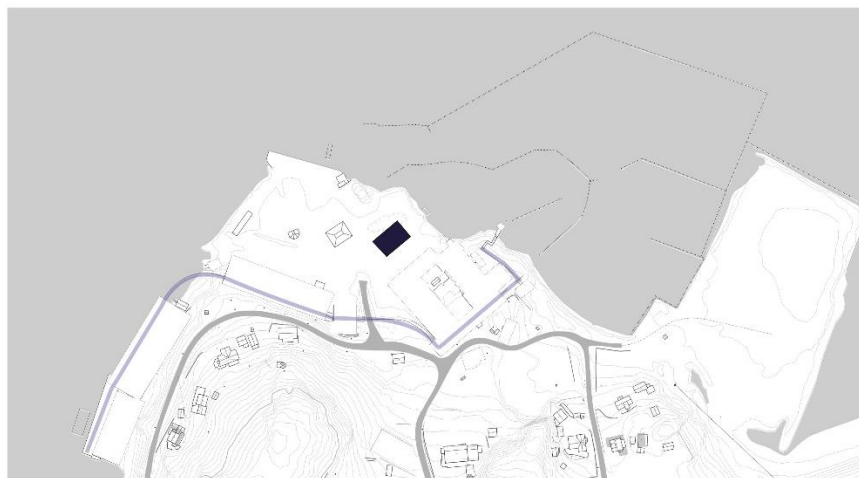
Snedkeriet, 241447-15 Foto: HENTAU/RA

KIRKA, KULTURMINNEID 241447-4

2234 x 1426. 318 m ²	Limtrekonstruksjon	Byggeår: ca. 1970-80
---------------------------------	--------------------	----------------------

Omfang: Eksteriør

Funksjon: silo for flis og spon

Kirka, 241447-4 Foto: HENTAU/RA

Beskrivelse

Kirka er oppkalt etter «Ishavskatedralen» i Tromsø etter at Spillum Dampsag & Høvleri ble museum. Bygget ble oppført som flissilo. Flisproduksjonen erstattet tidligere bruk av restvirke/bakhon som f.eks. produksjon av fiskekasser.

Flisen gikk i hovedsak til Skogn (Norske Skogs produksjonsanlegg) hvor den ble benyttet som råstoff i papirproduksjon. Da sagbruket ble nedlagt, ble flismaskinen solgt og tilhørende bygg revet.

Kirka, 241447-4 Foto: HENTAU/RA

PARAPLYEN, KULTURMINNEID 241447-9

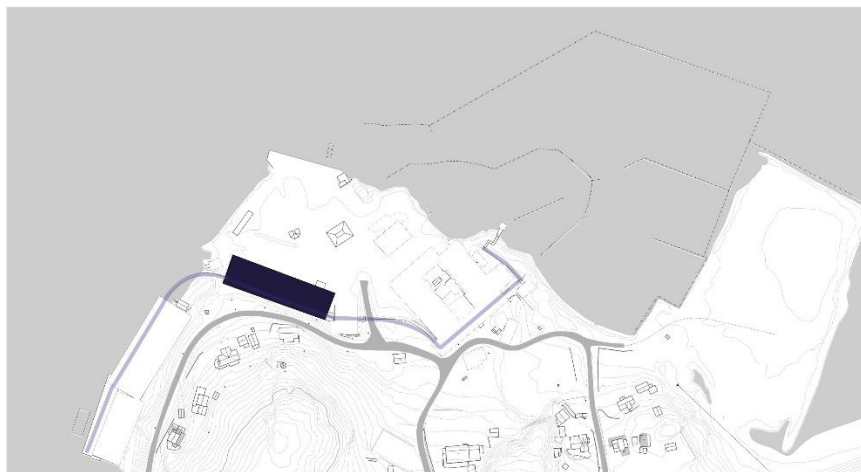
1500 m²

Platetekket
bindingsverk

Byggeår: 1970-tallet

Omfang: eksteriør

Funksjon: Paraplyen er et lagerbygg for trelast og skjermet trelasten mot nedbør samtidig som den åpne konstruksjonen sørget for luftige lagringsforhold. Utforming og funksjonen til bygget er tilpasset utviklingen da større deler av råvarer og ferdigprodukter ble transportert på vei fremfor vann.

Beskrivelse

Paraplyen er trolig oppført på 1970-tallet. Saltak tekket med bølgeblekk som hviler på søyler. navnet knyttes til funksjon og den åpne konstruksjonen

som mangler vegg mot nord og øst. Vegger kledd med plater. Gulvet består ikke av fast dekke, men jord/sand/grus. Gjennom hele bygget går en traverskran for håndtering av trelast. I bakkant av konstruksjonen løper trallebanen gjennom bygget på et galleri.

Paraplyen, 241447-9 Foto: HENTAU/RA

Paraplyen, 241447-9 Foto: HENTAU/RA

NAUSTET, KULTURMINNEID 241447-10

656x 504cm 32m2	grovt bindingsverk	Byggeår: Etter 1954
-----------------	--------------------	---------------------

Omfang: eksteriør

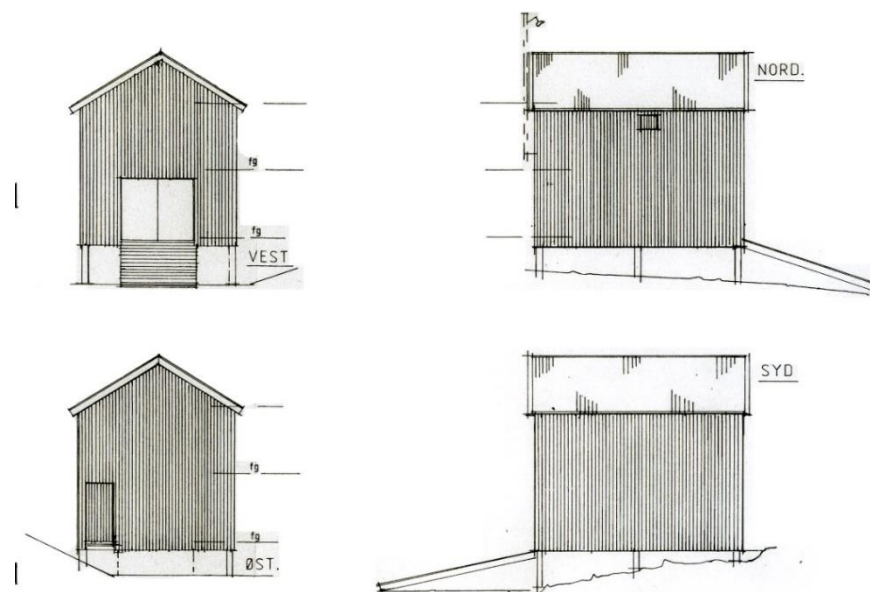
Funksjon: naust.

Beskrivelse

Naust oppført for oppbevaring av båter benyttet av sagbruket. Båter ble brukt under arbeid i tømmerbommen. Naustet har to etasjer, antagelig

rekvisitalager i andre etasje. Inngangen til andre etasje har vært gjennom en dør fra byggets nordside. Her har det tidligere gått en trallebane som i dag er fjernet. I tillegg er det tilgang til naustets andre etasje gjennom luke i gulvet ned til hovedetasjen. Oppføringstid er usikker, men naustet er ikke med på luftfoto av sagbruket fra 1954.

Naustet,241447-10 Foto: Trond Isaksen/RA

Naustet,241447-10 Foto: CHRLO/RA

Naustet, 241447-10 Foto: CHRLO/RA

PAKKLAGER/MATERIALLAGER, KULTURMINNEID 241447-11

7144 x 2627. 1877 m ²	grovt bindingsverk	Byggeår: Etter 1954
----------------------------------	--------------------	---------------------

Omfang: eksteriør

Funksjon: Pakkelager for materialer.

Beskrivelse

Materiallager med traverskran gjennom byggets østre del. Trallebanen fra saghus/tørke til utskipingslager går gjennom Pakklageret.

Takkonstruksjonen består av fagverkssperrer og smale åser tekket med bølgeblekk. Bygget er reist i tungt bindingsverk kledd direkte med liggende kledning på 3 sider av bygget. Mot fjorden er det stående kledning med spalter for ekstra lufting. Gulvet har hatt flere rekker med spor for trallebanen, men disse er for det meste tatt bort på grunn av endret bruksområde for bygget. Gulvåsene ligger fordelt på dragere som igjen bæres opp av betongkar. Betongkarene er delvis støpt på bløt og ustabil leirgrunn.

Pakklager/Materiallager 241447-11 Foto: HENTAU/RA

Pakklager/Materiallager 241447-11 Foto: HENTAU/RA

UTSKIPNINGSLAGER, KULTURMINNEID 241447-12

4835 x 2021. 977 m ²	Tungt bindingsverk	Byggeår: 1884/85
---------------------------------	--------------------	------------------

Omfang: eksteriør og interiør

Funksjon: Lager og sorteringsbygg. Bygget ble brukt som anløp for fraktskuter, og det var hovedsakelig her lasting og lossing foregikk. Se også utskipingskai.

Beskrivelse

Bygget er oppført i 4, muligens 5, faser, antakeligvis allerede fra 1880-tallet og utover. De eldste delene har egne "celler" for oppbevaring av forskjellige typer materialer. I den nest sist oppførte delen av bygget ligger et lite kontor hvor det ble oppbevart målestaver og oversikter over hvor mye materialer som ble skipet ut. Langs med utskipningslageret er det en egen kai. Trallebanen går på denne kaien, og ikke inne i bygget.

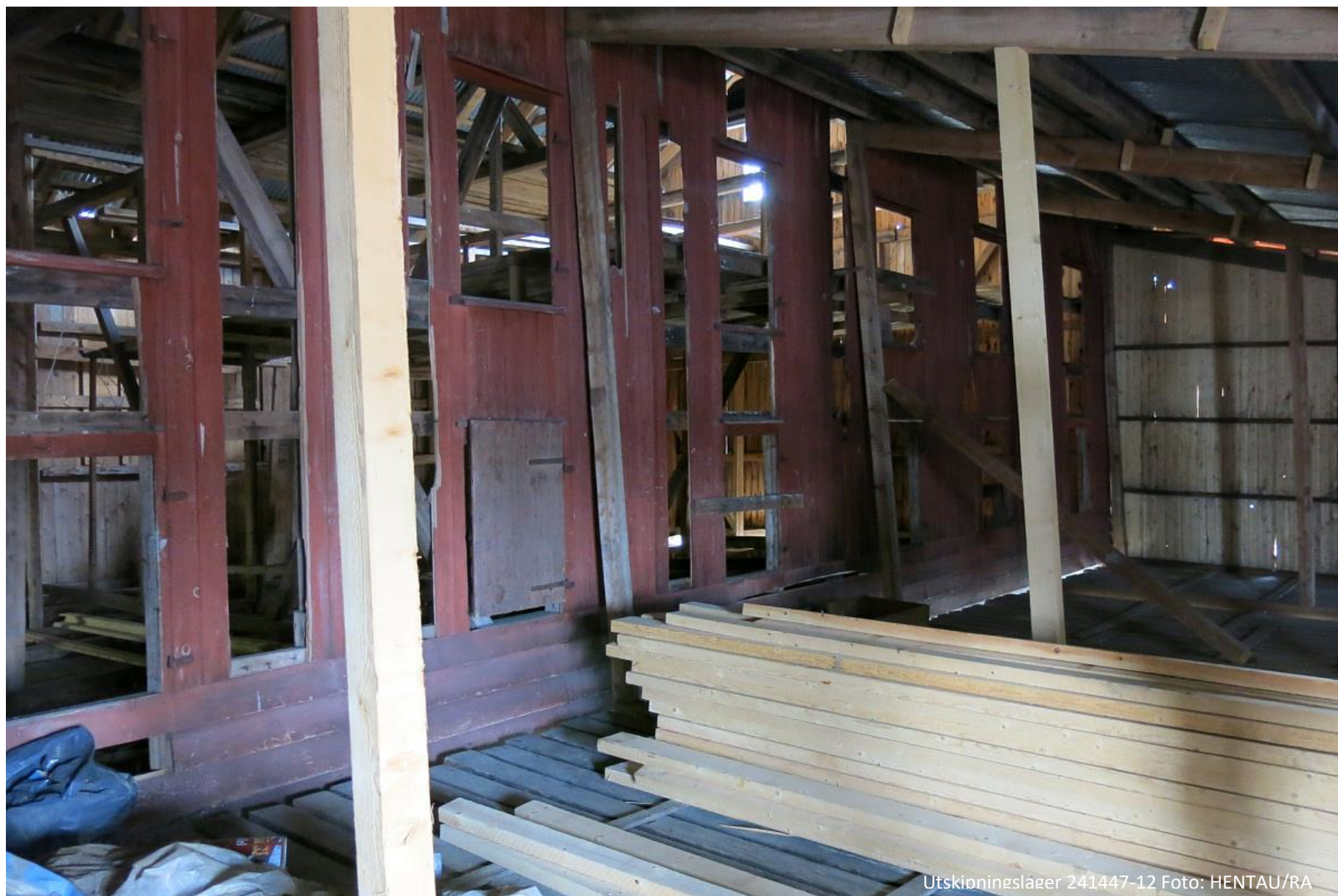
Utskipningslager og -kai 241447-12 og 241447-19 Foto: HENTAU/RA

Utskipningslager og -kai 241447-12 og 241447-19 Foto: HENTAU/RA

Utskipningslager 241447-12 Foto: HENTAU/RA

Utskipningslager 241447-12 Foto: HENTAU/RA

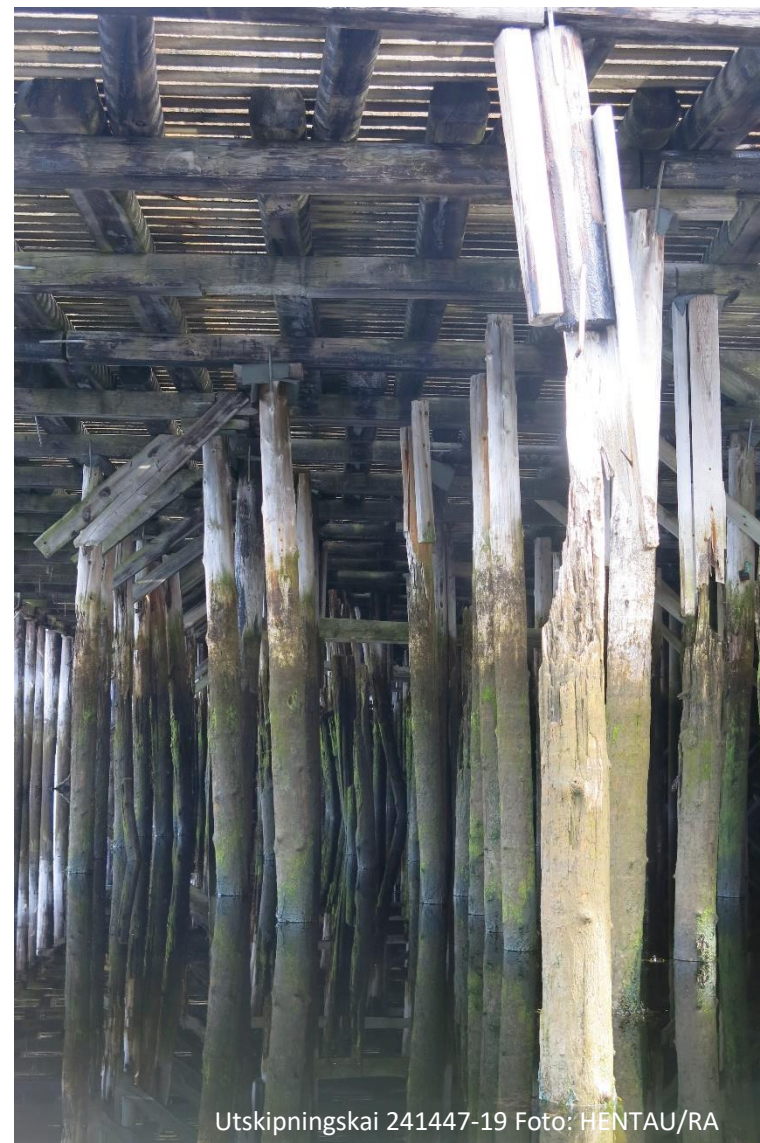
UTSKIPNINGSKAI, KULTURMINNEID 241447-19

X m ²	Påler med tredekke	Byggeår: antatt samtidig med utskipningslager
Omfang: eksteriør		
Funksjon: Kaianlegg i tilknytning til utskipningslageret.		

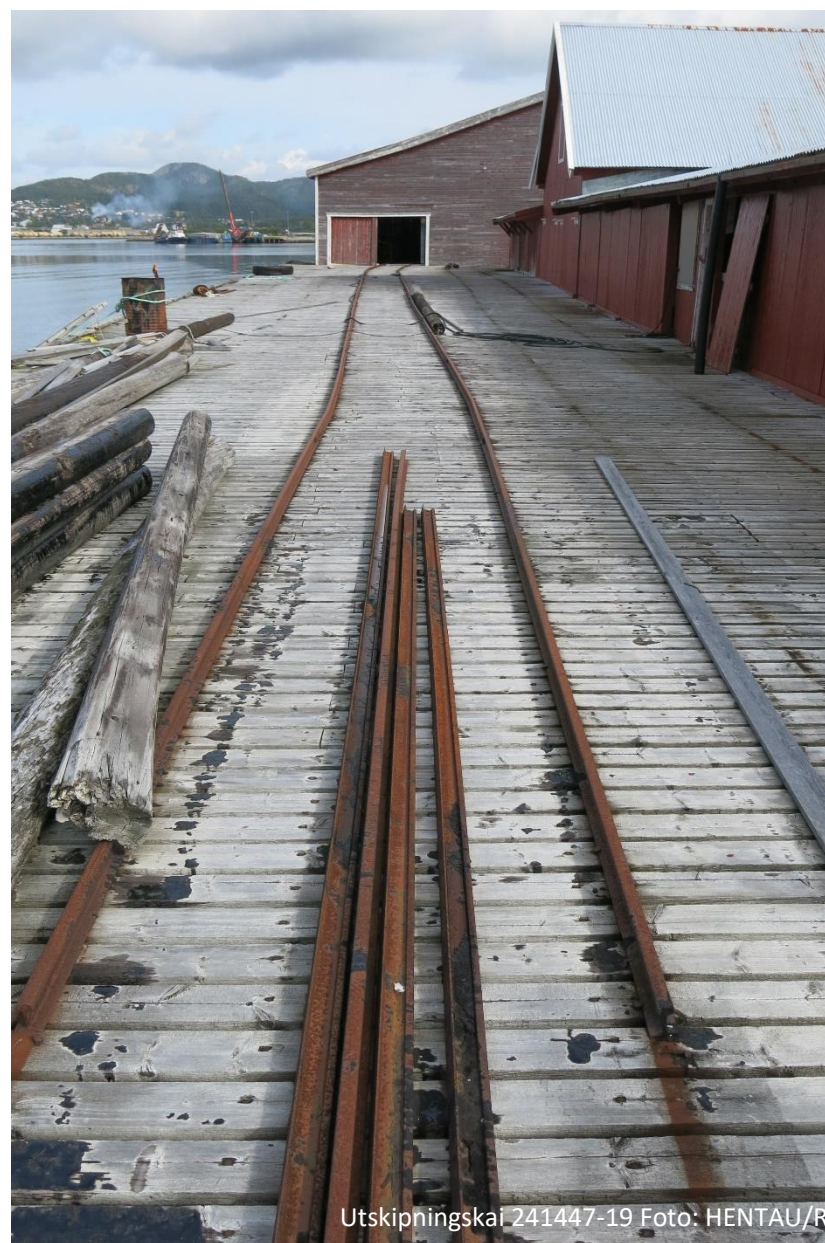

Beskrivelse

Kaien består av pæler med tredekke. Trallebanens løper utover kaien. Under utskipningslageret finnes mengder med rullestein, som har vært ballast i skip som ble lastet ved Spillum. Kaien strakte seg tidligere lenger mot sørvest

Utskipningskai 241447-19 Foto: HENTAU/RA

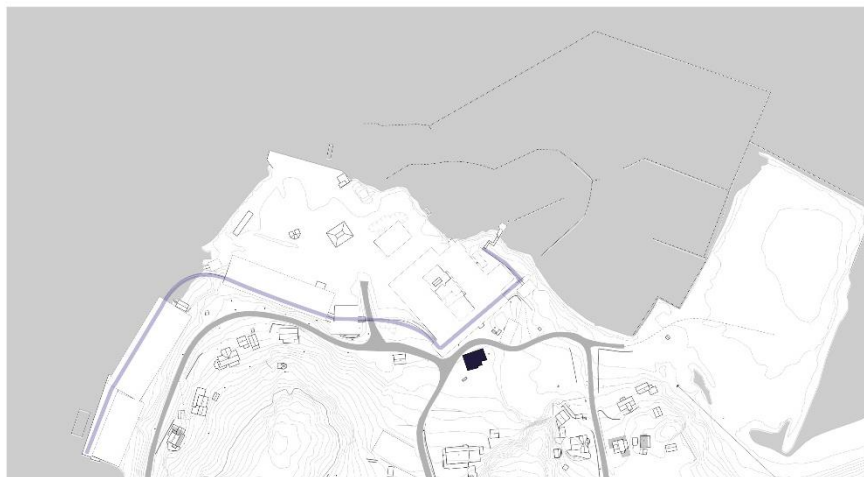

KONTORBYGGET, KULTURMINNEID 241447-14

1492 x 1083. 144 m ²	Laftet	Byggeår: 1885
---------------------------------	--------	---------------

Omfang: eksteriør og interiør 1. etasje

Funksjon: Administrasjonsbygg for sagbruket.
--

Kontorbygget, 241447-14 Foto: CHRLJO/RA

Beskrivelse

I denne bygningen hadde disponent og kontorist/sekretær kontorer i første etasje. I andre etasje var det en liten leilighet. Administrasjonsbygget ble påbygget i 1942 med hvelv for bedriftsarkiv. I tillegg ble det bygget ut med to nye kontorer og toalettfunksjoner. Senere er det også innredet et tekjøkken i første etasje. Det var nå kontorer for disponent, kontorist/sekretær og arbeidsformann.

(I dag er leilighet i andre etasje omgjort til kontor med tekjøkken og kontorrekvisitalager.)

Byggets plassering lå ved ankomsten til sagbruket. Bygget har en mer dekorert og bedre utført frontfasade rettet mot den opprinnelige traséen ned til bruket. I tilknytning til administrasjonsbygget er det et grøntområde kjent som arboret.

Kontorbygget, 241447-14 Foto: CHRLJO/RA

Kontorbygget, 241447-14 Foto: CHRLJO/RA

Kontorbygget, 241447-14 Foto: CHRLJO/RA

Kontorbygget, 241447-14 Foto: CHRLJO/RA

Kontorbygget, 241447-14 Foto: CHRLJO/RA

Kontorbygget, 241447-14 Foto: CHRLJO/RA

Kontorbygget, 241447-14 Foto: CHRLJO/RA

Kontorbygget, 241447-14 Foto: ALO/RA

Kontorbygget, 241447-14 Foto: ALO/RA

Kontorbygget, 241447-14 Foto: ALO/RA

Kontorbygget, 241447-14 Foto: CHRLIO/RA

Kontorbygget, 241447-14 Foto: BIL1072

Kontorbygget, 241447-14 Foto: ALO/RA

Kontorbygget, 241447-14 Foto: ALO/RA

ARBORET, KULTURMINNEID 241447-21

Byggeår: 1885

Omfang:

Funksjon: kjent som Arboret, antatt del av direksjonshage

Beskrivelse

Området som går under betegnelsen «arboret» på Spillum dampsg & høvleri, ligger mellom det gamle kontorbygget, tomten etter den gamle direktørboligen og adkomstvegen. Det er knyttet mange tradisjoner til området, men hvordan det ble til, hva det ble brukt til og hvordan det har utviklet seg fram til i dag er noe uklart. Kartutsnitt med vegetasjon er utarbeidet av Landskapsarkitekt Marit Arnekleiv Danielsen på oppdrag av Riksantikvaren. I forbindelse med fredningssaken ble det utarbeidet en rapport av Danielsen om Arboret.